GUNTHERI
HISTORIÆ
EXPLICATIO.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

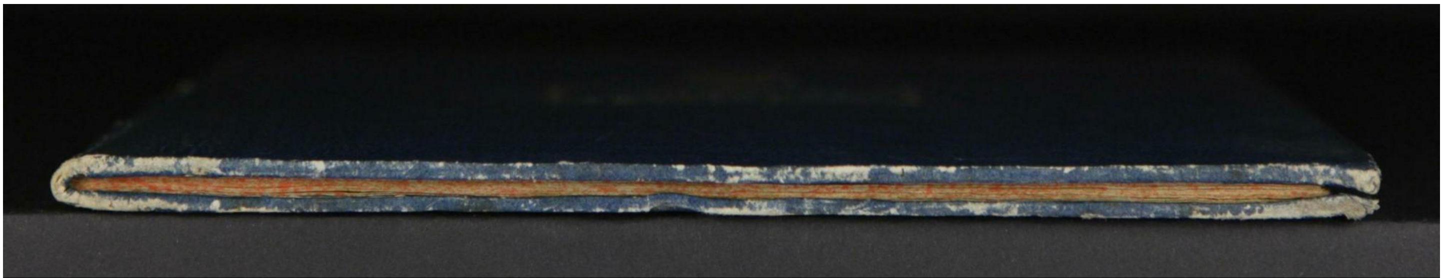

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

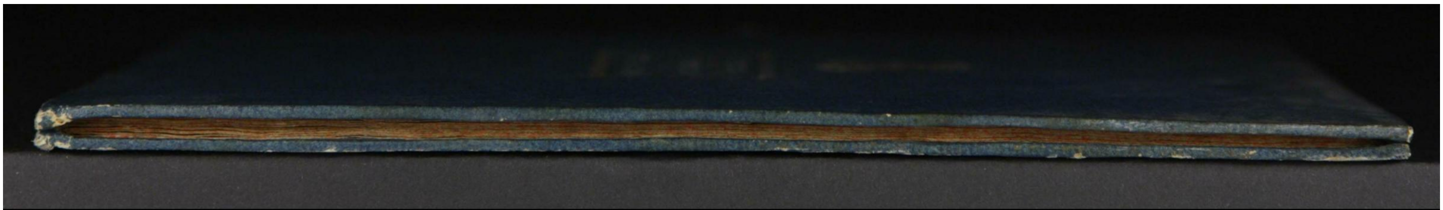
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

30¹/,– 4. 4° DABOX

(LN bis 218)

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

SOLIDA, AC RATIONIBVS fundata Hiſtoriæ explicatio, tribus diſputationibus comprehenſa.

PRIMA:

DE FINE HOMINIS, ET HISTORIAE SPECIEBVS, & definitione.

ALTERA,

DE ORDINE, QVO IN FINEM ISTVM CONSTITVENTIBVS DISCIplinis verſandum ſit: ab hiſtoriæ ne an à philoſophiæ ſtudio exordiendum.

TERTIA,

DE VTILITATE, ET IVCVNDITATE EIVS, HABITIS IN INclyta Iulia Academia.

Præſide

M. OVENO GVNTHERO HOLSATO,

Philoſophiæ Ariſtotelicæ Profeſſore ibidem.

Reſpondente

HENRICO SCHAPERO ALVENDENSI, ARtium Magiſtro.

Publicæ rei literariæ vtilitatis gratia typis informatis opera, & impendio Iacobi Lucij tranſſyluani Helmſtadij Anno 1593.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Propoſitio prima.

VT rei cuiuſq;, ita & hominis finis conſiſtit in boni conſecutione, natura ſeu ratio exiſtentis, per omnia ſeſe diffundentis. Gen. 1.

2. Hoc duplex eſt, vnum ſimpliciter, & abſolutè omnia ſupereminus bonum, nempe Deus, vndiq; infinitus, ſuper omnia exaltatus, ſanctus & benedictus in ſeculum.

3. Alterum eſt inde deriuatum bonum, rebuſq; conditis inſinuatum, tantum quippe Dei poſsidentibus, quantum de primo bono traxerunt.

4. Deus porrò, quia ſimpliciſsimus eſt, & maximè vnum, principij pariter atq; finis obtinet rationem: principij, quia ab eo cæteris omnibus exiſtendi fluxit actus: Finis, quia ad illum tanquam bonum connituntur iterum.

5. Hinc Ariſtoteles piè dixit, quòd Deus eſt optimus & ſempiternus, omnium cauſa, & principium à quo pendet cœlum, & tota natura, & in eo cnnſiſtit vniuerſum bonum. 1. & 2. Metap.

6. Apparet igitur rei cuiuſq; finem nihil aliud eſſe, quàm ad ſuum principium reditum quendam.

7. Solus autem homo ipſum boni principium apprehendendi facultate initio præditus eſt, in eum quippe finem conditus, vt eſſet ſacrarium ac templum vnius ac ſummi boni, in ſeipſo ſubſiſtentis.

8. Genitalis vero culpæ malo boni huius participandi facultate diminutus eſt, adeóq; ab eius ſociali commercio elongatus, vt ſibi relictus vnde lapſus redire nequeat.

9. Non tamen ita perdito diuortio ab hoc primo ſummoq; vno in primo creato deſciuit humanitas, vt ei nec ſpes prioris ſtatus recuperandi ſuperſit amplius.

10. Sed ſpes illa ita altè conditis rebus ineſt, vt omnem inquirentis curioſitatem effugiat, ſolis verò Eccleſiæ ciuibus per fi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Plato in Phileb. lium πρεσγενέστατον ἀπάντων innotuit, oſtendentemq́ ſeſe propagatis mentibus νοῦν γενέστην ſeu patrem αὐταγαθον, qui eſt creator & pater omnium eorum quæ ſunt extrà, & à quo, creata mens, confidens ſuæ bonitati, liberè defecit, ita fiducia opitulationis eiuſdem eidem reſtituitur.

11. Conſiſtit igitur boni huius recuperandi ratio vniuerſa in ipſius Dei miſerentis clementia, nequitiæ ſqualore ſordidatam maſſam per παλιγγενεσίαν mundatam priori integritatis conditioni ex gratiâ reſtituentis.

12. Philoſophi igitur hanc ſummo bono iterum potiundi ἀδυναμίαν in natura conſpicientes, hominemq́ue ſuis quaſi viribus metientes, bonum quæſiuerunt, cuius tam parandi curam quàm negligendi licentiam cuiuſq́ue arbitrij primus rerum opifex Deus permiſit eſſe, vnde ἀνθρωπινη εὐδαιμονία dicitur.

1. Eth. 13. Sicut autem vnumquodlibet τῷ ἔργῳ ἀποτιλεῖται, teſte

4. Meteor. Ariſtotele, ita & hanc humanam felicitatem definierunt actione.

14. Qualis autem & quæ ſit eiuſmodi actio curioſè quærentes, in hanc ſententiam delati ſunt, eſſe eam animæ intelligentis operationem, contemplando veritatem inhærentis, agendo iuſtum perſequentis, optimum enim in homine præſtantiſſimæ eius parti ineſſe conſentaneum eſt.

15. Hæc actio vno nomine virtus dicitur, non quidē habitum denotans ocioſum, ſed ἐνεργητικὸν, id eſt, conſentaneis actionibus in publicum emicantem.

16. Hæc ſiue perfectio, ſiue finis hominis beatitudo vocatur, & quidem ἀνθρωπίνη ſeu humana, quod tota arbitrij eſt ac voluntatis liberæ, ſibi enim ſuiſq́ue viribus relictus homo cùm virtutis προαίρεσιν concipere poteſt, tùm eiuſdem conſilio officioſè agere.

17. Tota autem virtutis proæreſin acquirendi ratio in rectè agendi conſuetudine ſita eſt, vnde rudimentum eius ἦθος, id eſt, conſuetudo dicitur: Actio enim ſæpè iterata habitus firmitudinem inducit.

18. Iuſtè igitur agendo iuſtitiæ propoſitum, fortiter fortitudi-

nis pa-

nis paratur habitus, cæteraſq; virtutes omnes ſtudio κ ἐπιμελείᾳ τινι induci experientia conſtat, ex quibus oblata agendi occaſione conſultæ actiones reſultant.

19. Eadem quoq; affectuum moderandorum ratio eſt: Ira enim, libidine, amore, odio, cæteriſq; animi motibus immoderatè profuſis, ſæpius rationis imperio ſubiugatis, nec quo rapiunt freno laxato, tandem moderati ac laudabiles efficiuntur.

20. Nulli enim tam violenti ſunt, vt certi propoſiti muro obiecto compeſci, domari, & ad colendæ virtutis officiũ traduci nequeant, nec vlli reperiuntur adeò rationis deſcriptioni indomitè reluctantes, vt tuta ac laudabili via ad vitæ beatæ ſtatum ducentem ſequi nolint.

21. Neq; etiam Stoicorum probanda ſententia, affectibus, qui proximè à ſenſu excitantur, cum quiſpiam ad iudicium, verumq; expetendorum ac fugiendorum diſcrimen peruenerit, prorſus renunciandum eſſe, vt non modo parum vtilibus amplius ad ſapientiam, ſed etiam pernicioſis.

22. Quod autem perfectè ſuum ſapientem omnibus illis motibus, tanquam morbis quibuſdam excemptum volunt, vix humanioribus minusq; brutis eidem relictis, corporeis tamen, vt pietate in parentes, beneuolentia in amicos, miſericordia erga afflictos, metu infamiæ, cupiditate honeſtæ opinionis, id eis contra apertum naturæ iudicium defendendum relinquimus.

23. Rectius Peripatetici non modo hos vt naturæ perfectiones retinendos, ſed etiam illos qui à rationis imperio longius diſtant animorum motus, & ad pecorum humilitatem quàm proximè accedere videntur, conſeruandos eſſe aſſerentes.

24. Primò, quia per ſe boni exiſtentes non ſolum naturam iuuant, ſed partem etiam humanæ naturæ conſtituunt.

25. Secundò, quia ad auream illam mediocritatis regulam reducti, vſus eorundem in virtutum officijs exequendis ampliſſimus eſſe poteſt, ſunt enim incitabula quædam ad virtutem.

26. Fortitudinis habitum irarum ardor in agendi palæſtram

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

euocat, metus eundem ne immoderatè effuſus impingat, inhibet, & ne rationem anteuertendo προπετεία quadam temeritatis & audaciæ probro polluatur, cauet: Inuidia laborem & induſtriam alit, verecundia incontinentiæ cohercet impetum, ambitio animoſitatem ad omnia tendentem incitat &c.

27. Singuli igitur affectus ratione quaſi diuina dictatura correcti, virtuti famulantur, vno quolibet ſuam operam penſumq́, rationi vt Dominæ accommodante.

28. Porro cum dicta actio virtutis inducendæ ſtudio ſuſcepta, rationis lumen requirat, monſtrantis non ſolum quid, ἀλλὰ καὶ πῶς πρακτέον, vtrumq́ʒ dubitatur, primò, quibus diſciplinis lumen illud oſtendens officiorum rationes principia ac cauſas accendendum ſit.

29. Deinde quibus veluti incitamentis deſtinatum illud probatis actionum muneribus propoſitum occupari detineriq́ʒ debeat, vt impetu tendat qua ratio eundum ſuadet.

30. Cum autem hiſtoria negotiorum ac rerum geſtarum omnem laudabilis vitæ rationem continere exiſtimatarum narratione abundet, nec alibi omnium virtutum ac vitiorum illuſtriora exempla propoſita ſint, videtur vna ac ſola rectè ſapiendi beneq́ʒ agendi ſchola eſſe, in quam beatæ vitæ rationem cognoſcendi ſtudio flagrantes poſthabitis alijs ablegandi ſint.

31. Accedit & hoc, quod hiſtoriæ ſcelerum agitatis conſilijs infelices, virtutum conatibus plerumq́ʒ ſecundos ſucceſſus tribuant, vnde liberalia ingenia, in vitæ tamen officijs cæcutientia, mirificè ad virtutis cultum, refrænata vitiorum libidine, accenduntur.

32. Iuuenes igitur, quamprimum per ætatem intelligere incipientes humanæ dignitatis eminentiam aliquam eſſe, quæ vna neglectis cæteris omnibus curanda ſit, ſtatim in ampliſſimum hiſtoriæ campum educendi videntur.

33. Hoc ita ſtatuatur, rectè nec ne deinceps, cum veritatis amore, tum virum beatum adeôq́ʒ idoneum Reip: præſidem exhibendi ſtudio diſtenti conſtituendum nobis.

34. Cum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

34. Cum autem rei inhærentium veritas non niſi re ipſa cognita deprehendi poſſit, quæſtionis huius ambigua veritas ab ipſius hiſtoriæ ratione & natura ſumenda videtur.

35. Eſt autem cuiuſq; cognitionis tyrocinium primum in ipſa cognoſcendæ rei voce poſitum: verum enim eſt quod alicubi Ariſtoteles aſſerit his verbis: ἔστι τὰ ἐν τῇ φώνῃ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα, liceat ergo mihi in negocio Philoſophico, leui ex parte Grammaticum agere. de interpratat. cap 2.

36. Tàm hiſtoriæ quàm hiſtorici nomen Græcum eſt, deſcendens vt quibuſdam placet ab εἰς & ὁράω, ex quarum coitione fit εἰσοράω quod eſt inſpicio.

37. Hinc verbale εἰσορία quod eſt inſpectio ſeu contemplatio deſcendit, & per Epentheſin intercalata litera τ fit ἱστορία.

38. Erit igitur iuxta hanc Etymologiam hiſtoria εἰσορία contemplatio ſeu inſpectio quædam rei cuius hiſtoria eſſe dicitur.

39. Quod ſin εἰσορίαν ſeu contemplationem hanc translatè accipias pro eo quod eſt percipere ſeu cognoſcere, erit hiſtoria idem quod rei intellectus, ſicut enim oculis rerum ſenſilium ſpecies percipiuntur, ita mente animæ oculo exiſtente τὰ νόητα εἴδη apprehenduntur.

40. Sed hæc minus commoda videtur Etymologia, cum quia rerum etiam eſſe poteſt, quarum non datur intuitus, tum quia coacta eſt & longius petita.

41. Vicinior igitur Etymologia eſt verbum ἱστορέω, vnde verbale nomen ἱστορία palliata quidem, at vſu longo togæ amictu donata dictio deſcendit.

42. Hæc Etymologia ratione varietatis ſignificationum conuenientior eſt, primò enim τὸ ἱστορεῖν ſignificat noſco ac ſcio, teſte Gellio, vnde Valerius Flaccus definit hiſtoriam rerum præſentium cognitionem. lib. 5. cap. 10.

43. Secundo teſte Budæo ſignificat inſpicere, vnde Plutarchus: Ἀνέβαινεν εἰς Ἀντιόχειαν ἱστορῆσαι τὴν πόλιν: id eſt, Venit in Antiochiam volens inſpicere vrbem. In Lucullo.

44. Ter-

44. *Tertiò accipitur pro inquiſitione ex pluribus ſingularibus obſeruatis τὸ ὅλον inductionis progreſſione colligente, unde vi mentis abſtractiua ſcientia inducitur, ſic vſus eſt Ariſtoteles his verbis: δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἱστοριῶν καὶ ἀνατομῶν, id eſt, clarum hoc eſt ex inſpectionibus & diſſectionibus.*

2. de anima.

45. *Hiſtoria igitur hac ſignificatione eſt experimentalis quædam notio, variorum euentuum: ex quibus ſcientia inducitur ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἠρεμήσαντος τὸ καθόλου γίνεται, id eſt, ex quieſcente experientia naſcitur vniuerſale.*

Ariſt. in fine 2 poſt.

46. *Vltimo ſignificat ἱστορεῖν idem quod narrare ſeu commemorare, hinc teſte Budæo τὰ ἱστορούμενα ſunt res ſeu negotia narratione memoriæ tradita, hoc ſenſu dixit Theopraſtus: τοὺς δὲ καθ' ἕκαστα βίους ἱστορῆσαι, ſingulatim vitas recenſere.*

In com. in Græcam lin.

47. *Errant igitur hiſtoriæ appellationi tantum rerum narrationem ſubijciendam exiſtimantes, quas proprijs oculis narrans vt αὐτόπτης vidit, cum vis vocabuli longè vberiorem nobis ſignificationum ſuppellectilem exhibeat, nempe rerum omnium, quæ ſenſibus pariter atq; animo obſeruatæ ſciri ac conſpici poſſunt.*

48. *Cum autem hiſtoriæ nomen reſpectum ad alia ſibi iunctum habeat ſine quorum notione percipi nequeat, reſtat omninò diſquirendum, quænā & qualia huic dictioni ſubijcienda ſint.*

49. *Hoc vt eruditè & conſtanter fiat, animi oculis cum corporei ad remotiora permicare nequeant, τὸ πᾶν, quod ornatus cauſa Græcis κόσμος, nobis mundus dicitur perluſtrandum eſt.*

50. *Hoc vniuerſum duabus partibus coagmentatum eſt, vna AEtherea, altera Elementari; quarum illa vniformitatis ſtatum obtinet, nullis vel partium detrimentis, vel acceſſionibus obnoxia: hæc motibus & mutationibus continuis expoſita, perennem accedentium & recedentium fluxum ſuſtinet.*

51. *Dicimus igitur vt conditi operis vniuerſi moles aſpectui patet, ita eiuſdem hiſtoriam eſſe poſſe: Et quidem Plinius vniuerſi mundi hiſtoriam poſteritati reliquit, Ptolomæus, Ignatius, Aratus, cœli eiuſq; partium deſcriptionem contexuerunt.*

52. Ele-

52. *Elementarem naturam dupliciter conſideratam animaduertimus, primò quoad ſitum partiumq́ numerum, quantitatem ac locorum differentias, deinde quoad ipſam ſubſtantiam, operationes & effectuum varietates.*

53. *Priori modo huius orbis hiſtoriam nobis Ptolomæus, Solinus, Mela &c. exhibuit: Alij partem eius deſcripſerunt, puta hic Aſiæ, ille Aphricæ, noui etiam orbis formam expreſsit Columbinus.*

54. *Addiderunt tamen nonnunquam incolarum mores, animantium formas, alijsq́ loci cuiusq́ proditis miraculis ac beneficijs.*

55. *Poſteriori modo quoad ipſam ſubſtantiam, indeq́ promanantem Energiam conſiderata mundi huius pars, ſubdiuiditur in vitæ participem & eiuſdem expertem. Vita carentes partes ſunt primò ſimplicia corpora quatuor: deinde cætera omnia, ex primordialibus iſtis coagmentata corpora vulgo Mixta vocata.*

56. *Hoc modo conſiderati Elementaris globi deſcriptio, Philoſophica magis quàm hiſtorica cenſetur eſſe, & ab Ariſtotele Philoſophorum principe illuſtrius, quám ab vllo alio poſteritati propoſita.*

57: *Vita participantium triplex ratio eſt, aut enim ſine ſenſu aut cum ſenſu copulatam eandem obtinent: illius generis ſunt omnes terra prouenientium ſpecies, infinita penè varietate multiplicatæ, vt frutices, herbæ, plantæ, arbores, omnis generis ſemina, quarum deſcriptionem inter veteres Theophraſtus, item Dioſcorides nobis exhibent. Huius verò generis ſunt omnigena animalia, quorum hiſtoriam in tractatu de hiſtoria animalium Ariſtoteles perſecutus eſt.*

58. *Geminis hiſce vitæ gradibus, ſuperioris vitæ actum homo ſortitus eſt, intelligendi nimirum & liberæ electionis facultate donatus, vitæ principio inferior Deo, quouis verò animali eminentior.*

 59. Homo

59. Homo igitur vt animal multiplex, variamq́ ſui conſiderationem admittens, ita eius ἀιστορία, vel ſin placet, ἱστορία cæterorum multiplicatior eſt.

60 Hæc varietas eidem inhærentium ambitu circumſcribenda videtur, quorum tria præcipuè eminent: cogitata ſeu animi conceptus, deinde proloquia, vltimò operationes.

61. Ad conceptus animi refero dogmata & opiniones, tàm ſpeculabilium quàm practicarum rerum, à diuerſis diuerſas, quæ vulgò placita dicuntur.

62. Hæc vel ſingulorum hominum propria ſunt, vt Platonis, Democriti, Pythagoræ &c. vel totius alicuius gentis, qualia ſunt gentis Moſcouiticæ, Turcicæ, Heluetica & aliarum, quarum expoſitiones hiſtoriæ rarionem obtinere nemo inficias ibit, Sic Laertius Stoicorum, Pyrrhoneorum, Academicorum κυρίας δόξας recenſuit: Plutarchus quinq́ libros de placitis Platonis conſcripſit.

63. Dictorum duo genera haud abſurdè conſtituuntur, aut enim breuia ſunt, argutaq́ animi abrupta ſiue principum ſiue priuatorum hominum, ſenſum aliquem notabilem exprimentia, aut diſertiora: prioris generis ſunt prouerbia ſiue facetè ſiue grauiter prolata; poſterioris ſunt diſputationis, dialogi, colloquia rationum ac cauſarum additione illuſtrata.

64. Pertinere autem eiuſmodi pronunciatorum enarrationes ad hiſtoriæ rationem, vt non niſi peruicacibus in dubium vocari poteſt, ita vtriusq́ generis ſcriptores exſtant; de regum imperatorumq́ ſcitè dictis apud Plutarchum exſtat liber, qui Apophthegmatum titulo inſcribitur. Idem conſcripſit Laconica
lib. 2 cap. 1 inſtituta, Laconica Apophthegmata. Macrobius teſtatur quendam libertum conſignaſſe libros de Iocis Ciceronis patroni ſui.

65. Vltimò reſtant in homine facta ſeu res geſtæ, ex quibus noua peculiaris prodit hiſtoriæ differentia, facinorum ſiue virtutis ſiue vitÿ exempla, modumq́ peractorum proponens.

66. Hæc in duplici diſtinctione eſt, aut gentium populorumq́

item

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

item ſummorum ducum res geſtas exponit, aut ſingulorum hominum ſiue illuſtrium ſiue plebeiorum facinora, adeoq́ vitam vniuerſam deſcribit, cuiuſmodi hiſtoriæ ſpeciem Elogia Iouij de viris illuſtribus obtinent, Plutarchi volumen de vitis Philoſophorum &c.

67. Quàm longè lateq́ ſeſe extendat hiſtoriæ ratio, qualium item & quantarum rerum profiteatur expoſitionem ὡς ἐν τόπῳ oſtendimus; reſtat vt amplitudinem eius fuſam explicatamq́ contrahamus, ac oratione finitiua circumſcriptam, veluti in tabella depictam intuentium oculis obijciamus.

68. Hic in arduo conſtitutis, vndiq́ ruinæ periculum nobis imminere conſpicimus, alij enim aliter de natura eius ſentientes, aliter etiam definiunt eandem, quibus vt contradicendo arrogantiæ probrum timendum nobis, ita ſuſcepti patrocinij auſum cauſæ parum probatæ temeritatis culpam nobis conciliaturum metuimus.

69. Cicero definit illam teſtem temporum, lucem veritatis, vitam memoriæ, magiſtram vitæ, nunciam vetuſtatis. Sed effectum potius & opus hiſtoriæ hîc exprimi, quàm eſſentiæ ac naturæ eius rationem definiri facilè conſidiranti intelligitur. de Orat 2

70. Idem definijt illam narrationem rerum geſtarum, ſicuti geſtæ ſunt. 1. ad Heren. 2. de Inuent.

71. Præterea vocauit illam narrationem rerum remotarum à noſtra memoria.

72. Vtraq́ claudicat, hæc amplitudinem, limites eius nimium conſtringendo truncat ac mutilat, cum non ſolum remotarum ſit hiſtoria, ſed etiam præſentis memoriæ eſſe poſſit: illa nimium proferendo peregrina ac diſſentanea eidem agglutinat, ſingula etenim facta, operaq́ effecta Carbanarij, ſutoris, Veſpilionis &c. hiſtoriæ rationi ſubijcere ineptum eſt.

73. Ipſum deniq́ genus illegitimum eſſe videtur, non enim narratio eſt hiſtoriæ ratio generica, poteſt enim ſine memoria illa rerum ſiue notio non ſolum narrando præſentari, ſed etiam

pingendo, ſculpendo, vel alijs figurarum characteribus notari ac conſeruari.

74. Præterea non vbiq; hiſtoria eſt rerum geſtarum narratio, ſed etiam annotatio quædam rerum, harumq; adhærentium in quibus nudus exiſtendi actus, huiusq; propagandi modus conſideratur.

75. Cum igitur magnorum ducum, principum, ac Rerumpublicarum victoriæ, ſtrages, triumphi, duella in tabulis depicta contuentium aſpectu præſentantur, vt verè ſunt εἴδωλα primò ſenſum deinde phantaſiam mouentia, ita hiſtoriæ rationem & finem continent, poſitæ tamen definitionis anguſtiam non ingrediuntur.

76. Finem continent, quia virtutibus paratum gloriæ decus intuentium oculis proponentes hiſtoriæ, mirifico deſiderio ad ſimilem dignitatis claritatem contendendi generoſos animos inflammant.

77. Hinc eſt, quod homines φιλοθέοροι εἶναι dicuntur, eodem
1. Metaph ſenſu quo Ariſtoteles dicit τῇ φύσει ὀρέγεσθαι τοῦ εἰδέναι, id eſt, naturæ inſtinctu appetere ſcire homines: oculi namq; præ cæteris ſenſibus ad rerum ſcientiam comparandam faciunt plurimum, vt non immeritò ſapientiæ cauſa à Platone dati perhibeantur, oculi ſiquidem vis mentis energiæ vel iuncta eſt vel ſimul agunt.

78. Hæc igitur eſt vera, ſuoq; definito conuertibilis hiſtoriæ ratio ſeu finitio, quod ſit memoria rerum, cuiuslibet temporis ſiue litteris ſiue quomodolibet aliter conſeruata.

SECVN-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

SECVNDA DISPVTATIO DE ORDINE QVO IN SAPIENTIAE, RECTEQVE VIVENDI STVdio verſandum, ſit ne ab hiſtoriæ lectione, an, â Philoſophiæ cognitione exordiendum.

Propoſitio prima.

PRropoſitum ἀπόρημα num benè beateq́; viuendi ratio hiſtoriæ inſit, & ab eius lectione vitæ laudabile ſtudium exordiendum, eiq́; vt fidæ rectè ſapiendi diſciplinæ inhærendum, ex declarata hiſtoriæ natura decidendum eſt.

2. Nota autem quæſtionem præſentem de duabus tantum hiſtoriæ ſpeciebus loqui, dictorum nimirum ac factorum à conſilio & deliberatione dependentium memoriam exhibentibus.

3. Cæteræ ſpecies, vt iudicium veri, non etiam proæreſin regunt, ita nec ad hanc quæſtionem pertinent, de ordine humanitatis extremam ſummamq́; perfectionem hominis continentium diſciplinarum propoſitam.

4. Primò igitur validiſsimè pro hiſtoria hæc militat ratio, quod nullibi virtutum ac vitiorum exempla illuſtriora propoſita reperiantur cum vtriusq́; generis effectu, pœna videlicet & præmio, quam in hiſtoriarum monumentis, quorum conſideratio vitiorum horrorem, virtutis deſiderium incutit lectori.

5. Nos tamen firmis rationum momentis ſubnixi, rectæ ac ſolidæ ad felicitatis extremum contendendi inſtitutionis diſciplinam penes hiſtoriam eſſe negamus.

6. Hiſtoriographi etenim dictorum atq́; factorum memorabilium exempla proponunt ſolummodò, & ab obliuionis memoria vindicant, non etiam quod probum vel improbum, iuſtum iniuſtumue ſit exponunt.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

7. Vel enunciant quidem facti cuiusq; indolem, nullis rationum ac cauſarum momentis enunciatum firmantes, & ſic non quo maximè debebant hiſtoriæ, lectorem perducunt: ſed quo propendet animus, vel impotenter trahit libido- permittunt ire.

8. Dupliciter igitur nuda eiuſmodi virtutum exempla laborant, primò quod per ſe manca ac mutila ſint vitæ documenta, cum abſoluta perfectaq; vitæ diſciplina cauſarum ac principiorum explicatione conſtat.

9. Secundò, quod eis nulla vis inſit torpentes ac deſides animos ab ocio excitatos ad virtutis facinora impigrè capeſſenda: tunc enim dicta, actionumq; exempla valent, cum quod iubent vel prohibent ratione munitur.

10. Animus enim, vel errore præoccupatus vitium pro virtute amplectitur, vel in vtriusq; diſcretione prudens cautusq; ſatis, at libidini & voluptati mancipatus, non niſi rationum violentia à libidinis obſequio abduci poteſt: quin quo natura ducit vel impotenter trahit libido, ruit, fruſtra vel propria ratione reclamante: vel hiſtoriarum obnunciatis reuocantibus.

11. Vt igitur ſequi velit animus quo exempla ducunt, vel præitum eſſe claris viris hiſtoriæ docent, non ſufficit ſolitaria iuſti & iniuſti enunciatio, ſed demonſtratione cauſarum adhibita erudiendus eſt, & falſa perſuaſione quaſi ligatus animus recta inſtitutione liberandus.

12. Huc accedit quod non vbiq; bona fide hiſtorici laudent laudanda, repræhendant repræhendenda exempla quæ commemorant, quin ſæpiſſimè encomijs ornant, quæ natura damnat, & econtra accuratæ officij rationi conſentanea pro damnatis reijciunt.

13. Hoc falſum de rebus in hiſtorijs occurrentibus iudicium oritur ex impotentia prauitatem à rectitudine in proprijs actionibus diſcernendi: par enim difficultas eſt, de ſua & aliena vita rectè iudicare, & vtrobiq; eadem ratio.

14. Etſi autem cuilibet rectè nato diſcrimen honeſtorum & turpi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

turpium innotuit, datusq; eſt ei appulſus ad honeſta, & receſſus à turpibus, tamen de bonis & malis non eſt idem iudicium, quin in horum electionis & fugæ deliberatione errare labiq; contingat.

15. Quotus enim quisq; eſt, qui nulla inſtitutionis anticipatione adminiculatus incidens in hiſtoriarum lectionem, non perperam clarorum virorum obuia facinora iudicat? Vel quoties ratio illa per naturam anq; indulta in actionis puluerem educenda eſt, non ipſe in modo agendi fluctuat, hæſitat, dubitat, in quo tamen negotio nemo non ſibi ſatis cautus & doctus propter imperitiam eſſe videtur.

16. Accedit & hoc, quod ipſa virtutum nomina ſæpè fallant: omnia retaliare, animoſeq; illatam iniuriam vlciſci vel propulſare, nihil inultum relinquere, fortitudo communi vulgi errore putatur eſſe, cùm eiuſmodi actiones bruti potius & temerarij auſus ſint, quàm conſiderata rationis officia, à cuius præſcripto fortitudinis facinora nunquam recedunt quorum maximum eſt ſeipſum vincere.

17. Suis commodis ſeruire, omnia quæſtui habere, remotis mente inhiare, commodis præſentibus auaritiæ digitos admouere, ſapere in primis, & prudentiæ munera implere conſimili ſtatuitur errore, cum potior eius pars vel ratio eius vniuerſa conſiſtat in mentis habitu ſolis honeſtis inhærente, cæteraq; eum iuuantia vt bonæ mentis frugem, ſuffocantes ſpinas contemnente, vel moderatè vtente.

18. Quàm multi ſunt calliditatem pro ſapientia, Iuſtitiæ exactam executionem vt ſæuitiam & crudelitatem in iudice damnantes, Ignauam verò & remiſſam clementiæ laude ornantes? Eidem huic cenſuræ difficultati liberalitatis officia obnoxia ſunt, tàm prodigus enim quàm tenax liberalitatis nomine celebrari expetit, vterq; tamen ab eius officio recedit, Vnde rectè Poeta.

At nos

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

At nos virtutes ipſas inuertimus, atque
Horat. lib *Pro benè ſano*
1. Serm. *Ac non incauto fictum aſtutumque vocamus.*
Sat. 3.

19. *His accedit quòd laudent nonnunquam hiſtorici vel vituperent acta ex iudicio loquentium: ſententias etiam ac iudicia vulgi deteriora vbique probantis, aut in huius moribus educatorum, non ſuas per ſæpè recenſent, quas hiſtoriarum lector rudis, nec anticipatæ doctrinæ lumine iudicij diſcußis tenebris, vitæ normam ſibi proponit, vnde ſeipſos falſis opinionibus inquinant, Remp. turbant, plus exemplo quàm vita ipſa nocentes.*

20. *Sæpe etiam odio aut fauore rebus ambigui iuris interpoſito iudicio laude tollunt, quæ nominari honeſtè nequeunt: talia non qua ducere lectorem debebant propoſita vitæ exempla alliciunt, ſed quo maximè abducendi erant, eo cogunt, pellunt, incitant.*

21. *Vt enim quilibet animo eſt affectus, ita de rebus vel ſuis vel alienis iudicat, iudicium actio ſequitur, omnium ſiquidem actionum hominis ſani principium ratio eſt.*

22. *Ratione igitur vel nulla vel* μοχθηρῷ *prælucente neceſſariô ſequitur eiuſmodi hiſtoriarum helluones, cum omnia inuiſent nec in ſua nec in aliena vita couſtituere poſſe, quod tuto ſequantur.*

23. *Non ſolùm igitur huiuſmodi incerti animi hiſtoriarum lectores miſeri ſunt. quod quo referenda ſint humana omnia ignorent, ſed etiam & forſan magis, quod nihil parati, nihilque opis eiſdem ex hiſtorijs depromere poßint, cuius vſu quò eundum eſt peruenire poßint.*

24: *Nonnullos inſuper hic error & falſa opinio infecit, hiſtoriam eſſe actionum doctricem, diſciplinam, rudisque iudicij informatricem, cuiuſmodi error vehementer inconſideratam hiſtoriæ inuaſionem firmat ſuadetque.*

25. *Sed hac in re mirum eſt, quàm ſeſe fallant plurimi. neutiquam enim hiſtoria legentem docet, ſed docto materiam præbet,*

bet, exempla proponendo omnigena conſiliorum, factorum & vtriusq; euentuum, vt qualiter quisq; animo eſt affectus, taliter agendi exempla in conſpectu habeat.

26. Haud abſurdè igitur hiſtoriam conuiuio opiparo, omnigenisq; luxuriæ cupedijs referto comparet quiſpiam.

27. Sicut enim in tali conuiuio, prout quisq; palato eſt affectus, appoſitis delectatur, aliaq; alijs arrident, ſua cuiq; placent, voracibus omnia, paucis eadem probentur, ita etiam in ampliſſimo illo vitæ theatro hiſtoria mille viuendi formæ proponuntur: diuerſis diuerſam probantibus, vno quolibet ſuis moribus ac ſtudijs familiarem eligente, ac pro uirili exprimere in vita connitente.

28. Maiori adhuc damno hiſtoriæ lectioni inhærent, qui ſuauitate lectionis deliniti, nihil ad actionem nihilq; ad vitæ correctionem inde decerpunt, ſed in ſola fugacis voluptatis oblectatione mirabiliter cadentium euentuum deliciantur, temporis tædium à pectore potius veluti ad cytharæ cantum otia fallentes, excutientes, quàm vt animo, quod hiſtoriæ vnum propoſitum erat, ad virtutis reſpectum conuerſo, nequitiæ malo ſeſe eximant,

29: Reperiuntur etiam qui ex hiſtoriæ lectione, ſi vacui accedant nec prius de fine bonorum edocti, nihil præter inane ſapientiæ ac doctrinæ laudem venandam exiſtimant, nec aliud ſapere putant, quàm varias res, bella, prælia, vrbium excidia, Imperiorum conſtitutiones & ruinas legiſſe, horumq; & ſimilium narrationes in congreſſibus & theatris ebuccinare, domos, theatra ac cathedras vaga illotaq; loquacitate replere moratum eſſe exiſtimant.

30. Hi ita deſipiunt, vt communi ſenſu ne exuti videantur laborandum potius, quàm ne eorum ſapientiam vulgi ruditas ſuperare credatur, cauendum.

31. Non enim ſcientia in τοῦ ὅτι appræhenſione, id eſt, factum dictumue aliquid ſit nec ne conſiſtit, ſed potius in dicti vel facti

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

cuiusq; iuris ac cauſarum virtutis adhibita regula notione, quo in negotio vt δοξόσοφοι omnes, doctos ſatis, ſolertesq́; ſeſe exiſtimant, ita nemo niſi alibi inſtitutus eiuſmodi habitus perfectionem verè ſibi ſumere poteſt.

32. *Hoc deſtituti habitu hiſtoriæ lectionem inuadentes hiſtrionum ſpectatoribus ſimiliores ſunt, quàm rectè ſapientibus, pluris purpuram quàm virum facientibus: aut ædificiorum contemplatoribus, emblemata ipſis operum ſtructuris proponentibus.*

33. *Hæc incommoda omnia imperita hiſtoriæ lectio affert, quare ad tam dubiam, tamq́; ancipitem viuendi diſciplinam, iuuentutem rudem adhuc nec quid in rebus agendis probandum vel cauendum ſcientem ablegare inconſultum eſt.*

34. *Prius igitur quàm in hiſtoriæ ampliſſimum campum, varijs officiorum floribus vernantem educantur bonæ ſpei adoleſcentes, certo iudicio de bonis & malis, honeſtis & turpibus imbuendi ſunt, ſicut enim lana purpuram bona fide potura certis medicamentis inficienda prius, ita & pueros aliarum doctrinarum ſucco imbutos, ad hiſtoriæ tincturam recipiendum accedere oportet, qui ſuccum ſibi familiarem cognatumq́; ſolum attrahat, attractum retineat.*

35. *Sine inſtitutionis huius anticipatione tractatæ hiſtoriæ vſus earum planè dubius eſt, & infinitus nec beatè nec miſerè viuendi propoſitum firmans, ſed exempla vtriusq; proponunt cuilibet eundi relicta libertate, quo impetu ducitur.*

36. *Sicut igitur in conuiuio cupediarum multiplici apparatu, varia voluptate hoſpites afficiente, quod vnus pro veſco & tædioſo reſpuit, id alij pro ſuaui ac delicato liguriunt, modus tamen requiritur, certumq́; alimenti genus, naturæ quàm maximè accommodatum: quo non adhibito, onerantur potius viſcera, naturaq́; affligitur quàm iuuatur, ita quoq; regula quadam opus eſt in totius illo vitæ humanæ propoſito epulo, ad quam vnam infinita illa viuendi ratio referenda ſit, quam qui tenet, & ſequitur ſolus rectè vita vtitur ipſe, & de aliorum ſcienter iudicare nouit.*

37. Ra-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

37. *Regula hæc, ſeu norma ad quam omnigena vitæ exempla in hiſtorijs propoſita exigenda ſunt, Ratio eſt, cuius perfectio Ciceroni virtus dicitur, menſura & norma exiſtens humanorum omnium.* 5. de finib

38 *Sicut igitur virtus animi affectio ſancta eſt, & naturæ conſummatio, laudabiles efficiens eos in quibus eſt, & ipſa per ſe ſua ſponte, ſeparata vtilitate laudabilis, ita ab hac ſolum proficiſcuntur voluntates honeſtæ, harumq́ indiuiduæ comites iuſtæ ac moderatæ actiones, vt pietas, religio, ſanctitas.* Plato in Entyph.

39. *Hinc vtrumq́ ſequitur, cum hiſtoriarum monumentis conſeruanda dictorũ factorumq́ exemplata, vna virtutis norma metienda eſſe, tum eos ſolum idoneos earundem lectores eſſe, qui virtute id eſt recto de rebus iudicio inſtructi, eaſdem cognoſcendi ſtudium inuadunt.*

40. *Sicut enim ratio ſeu virtus nil niſi ſanctum, iuſtum ac moderatum probat, cæterorum dignitatem, ex vſu quem huius promotioni afferunt æſtimans ita nec quicquam in hiſtorijs obuium vel laudat, vel ſequendum ſuadet, quod non rationis dictaturæ, veluti vni ac ſoli bonorũ malorumq́ incorruptæ arbitræ facultati congruit.*

41. *Hoc igitur rationis lumine hiſtoriarum lectioni non prælato, obſcura erit, & inutilis, forſan etiam noxia, cum nec erroribus de bonis & malis ligatum animum ſoluat, nec moribus prauis aſſuetum ad melioris vitæ reſpectum conuertat, quin potius cuiusq́ libidini familiaria exempla proponendo ad reprobam vitam auocet.*

42. *Sed hæc rationis vis, in recens natis ita imbecilla eſt, itaq́ in rerum differentias oſtendendi munere hebetata acies eius, vt penè nuſquam appareat naturæ integritas.*

43. *Id circo animam haud abſurdè tabellæ inſtar obtinere dixit Ariſtoteles* ἐν ὧ μηδὲν γεγραμμένον ἐντελεχεία ὑπαρχη, *id eſt, in qua nihil actu inſcriptum ineſt.* 3. de anima

44. *Omnium tamen rerum ſpecies ſuſcipiendi potentia prædita*

dita eſt, quarum actus ingenuarum artium ac Philoſophiæ ſtudio introducendus eſt, cuius nomine glorioſè humanarum ac diuinarum rerum γνῶσιν ſeſe profitetur.

45. Sunt autem tàm diuinæ quàm humanæ res vnius & eiuſdem generis, eædem enim quæ humanæ, etiam diuinæ dicuntur, reſpectu ſolum differunt.

46. In ſemetipſis etenim & per ſe conſideratæ ὡς ὄντος, non quatenus ſunt aliquid in aliquo, diuinæ eſſe dicuntur: ſicut enim perpetuitatis conditionem obtinent diuina omnia, ita & ὀυσίαι â primo diuinoq́ principio cauſatæ perpetui ſtatus vnifor-

2. de anima cap. 4.

mitatem ſeruant, cuius conditionis reſpectu τοῦ θείου τινος μετέχειν Ariſtoteles teſtatur.

47. Labilis vero materiæ conſortio vnitæ, humanæ dicuntur, quia vt homo fragilis eſt, & ob inſenſibilis effluuij detrimenta in breuitate vitæ conſtitutus, ita condita omnia vſibus eius accommodata, ancipite omninò & dubia lege, bona malaq́ eidem eſſe poſſunt.

48. Hunc vſum rerum mortalibus oſtendens Philoſophia, medicina, dicitur tota in eo conſiſtens, vt ſalutarium & noxiorum præcepta differentia indiuiduis ſingulis vitæ vſuram efficiat diuturnam.

49. Similis ratio eſt animæ bonorum, cuius nomine veniunt honeſta, iuſta, ſancta, moderataq́ omnia, quæ vna generaliq́ voce καλοκαγαθὸν dicuntur, in ſeipſo etenim conſideratum, diuinum dicitur, quia diuinæ vniformitatis ac eſſentiæ permanentiam vbiuis locorum ac temporum conſtanter retinet.

50. Hoc ipſum vero actionibus copulatum, & ex ſeipſo quaſi recedens bonitatem ſuam in vita communi exercens, humanum dicitur, non modo quod humanitatis forma quædam & perfectio eſt, ſed quod varium incipiat eſſe, & Euripo penè mutabilius, prout actionum, ſub quarum vmbraculo ſeſe venditat, conſtantia mutatur.

51. Aliter etenim conuerſandum cum ſeruis, aliter cum ingenuis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

genuis, alia itidem iura parentum ac liberorum officia commendant: peculiaribus etiam maritus & vxor mutuo obligati ſunt. cum τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι æquato quodammodo iure alternent vices, vt exiguntur varia ita plurima debentur, non pauciora honeſtè negantur.

52. Hæc omnia circumſtantijs mutatis variant, recteq́ vel perperam fieri poſſunt, prout loca, perſonæ, tempora perpetuò fluunt & à priori ſtatu ſubinde recedunt.

53. Politicæ ſocietatis officia magis variant, in hac enim variè inter varios contrahendum eſt, longè igitur cognitu difficilius eſt ipſum δίκαιον, vt rectè dixit Philoſophus τὰ καλὰ καὶ δίκαια περὶ ὧν ὁ πολιτικὸς σκοπεῖ οὐδὲν ἔχει ἑστηκὸς, quod enim modo æquum & iuſtum eſt, id paulo poſt longiſſimè ab officij ratione recedit, huic vel rectè præſtitum vel negatum, id mutatis circumſtantijs obſeruari vitioſum poteſt eſſe.

54. Item rerum dominia acquirere, acquiſita tueri, ampliare, officij ſanctimoniæ non repugnat, ſicut nec alienum eſt ab honeſti ratione clarum nomen famæq́ decus acquirendi conſilium. Ad actiones vero vbi deuentum fuerit, ita ambigua fit iuſti ac honeſti ratio, vt coniecturæ potius & arbitrij videatur eſſe quàm ſcientiæ.

55. His conuerſationum modis accedunt inuoluntarij contractus per aſtutiam aut violentiam contracti, in vtroq́ actionum genere, vt compenſari interuenientem iniuriam rectum eſſe communi intelligentiæ ſtatuendi facultas data eſt, ita modus ἐπανόρθωσιν adhibendi latet omnes.

56. Alibi igitur informato iudicio ad horum exemplorum conſiderationem accedere oportet lectorem, niſi velit in eorundem imitatione vel fuga turpiter labi errare & decipi.

57. Tota autem informatio illa ethicæ & ciuilis prudentiæ beneficium eſt, quarum illa exactam ipſius honeſti ac natiui iuris indolem in ſuæ eſſentiæ ac naturæ ſinceritate conſideratam tradit.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

58. *Hæc verò eandem à contemplationis ſecreto eductam, negotijs hominũ implicatam, conſociatamq́; aſpicit, quærens non quid iuſtum ſit, ſed quomodo ipſum iuſtum, iuſtè etiam peragendum vel peractum ſit, qua in re tanta difficultas eſt, vt habitus eius muneris, arte exiguus, facultate ampliſſimus eſſe videatur, ideoq́; prudentia potius, quàm ſcientia definiendus.*

59. *Geminæ huius rectè viuendi diſciplinæ lumine prælato, omnium dictorum ac factorum ambigui iuris exempla in hiſtorijs obuia diſcerni poſſunt, & quæ fugienda vel ſequenda cognoſci, vt enim Philoſophia & hica boni ac mali incorruptum iudicium efficit, ita ciuilis doctrina iuſtarum, ac iniuſtarum actionum arbitra facultas eſt, hiſtoriam comitem non ducem aſſumens.*

60. *Quocirca vtriusq́; diſciplinæ rationali habitu hiſtoriæ lectorem inſtructum eſſe oportet, alterutro deſtitutus, quod purum eſt impuris manibus impiè conſpurcat, ingeneroſumq́;, & à ſapientis dignitate remotum quiddam ad imitandum ſibi arripit.*

61. *Quod autem Cicero, & huius authoritatem ſequentes hiſtoriam vocat vitæ magiſtram, id quomodo defendant, ipſi vi-*
1. Eth. cap. 6. *deant: nobis cum vel veritas deſerenda, vel amore dignis contradicendum* ὁσιώτερον προτιμᾷν τὴν ἀλήθειαν.

62. *Hoc ſolum dicimus quod idem Tullius quaſi ipſum ſeſe corrigens virtutem hanc Philoſophiæ tribuat: vocans illam vitæ ducem, indagatricem virtutis, vitiorum expultricem, magi-*
1. Tuſc. Quæſt. *ſtram morum: non igitur hiſtoria id præſtat quia idem attributum de duobus ſubiectis, ſpecie diſcrepantibus ineſſe nequit, quin* ἐν ἑνός ἐςι πρῶτον δεκτικόν.

63. *Eſt igitur Ciceronis, & quorundam aliorum hiſtoriæ datum Encomium, fauoris potius, quàm iudicij quod doctrix ſit omnium, viuendi magiſtra, cenſura morum, vtilitatis indagatrix.*

64. *Quin potius munera hæc omnia Philoſophiæ propria officia*

officia ſunt, hæc enim quod iuſtum eſt, hominisq́ præſtantia dignum rationum immotis fundamentis inquirit ac conſtituit primo, deinde quomodo, & quibus actionibus idipſum συγκεχυμένον natiuæ bonitatis indolem vel retineat vel amittat.

65. Non igitur hiſtoria vitæ vel magiſtra eſt, vel norma eius, ſed id verius Philoſophiæ politicæ munus eſt, cui exemplorum additione hiſtoria vt famula ſedula operam ſuam accommodat.

TERTIA DISPVTATIO DE VTILITATE hiſtoriæ

Prima Theſis.

GRauiſsima de vtilitate hiſtoriæ exſtat Strabonis oratio ἱστορικὰ ὑπομνήματα χρήσιμα εἶναι εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν φιλοσοφίαν: id eſt, hiſtoricas commentationes vtiles eſſe ad Ethicam & Politicam Philoſophiam. lib. 1. Geogra.

2. Hanc aſſertionem veram eſſe ſtatuimus, non enim ingrata eſt diſcipula, ſed quod ab vtraq; Philoſophiæ parte accepit beneficium, id multiplici gratia eiſdem retaliat.

3. Primò Politicæ: huius enim potiſsima pars nempe Nomothetica ab hiſtoriæ notione dependet, hæc etenim multitudinis mores depingit, ingeniorum varietatem explicatam proponit, quorum præcipuè in condendis legibus ratio habenda eſt.

4. Dum vnum hoc legiſer ſibi proponat, vt ſingulis ad honeſti reſpectum traductis, ſocietas vniuerſa ſalua eſſe poſſit, qua in re legum omnium finis veluti cardine verſatur, ſicut dicitur, Salus populi ſuprema lex eſto.

5. Hæc autem honeſti informatio, ita ſolum feliciter ſuſcipitur à legum latore, ſi exploratum habeat quæ cuiuſq; indoles ſit.

quo

quo animi propendeant, & à quibus abhorreant maximè.

6. Eſt igitur hæc prima adeoq; longè maxima hiſtoriæ vtilitas, quod potiſsimam politicæ prudentiæ partem conferat, dum ex vulgi cognita indole leges promulgeat: Sicut enim vniuerſalis & abſoluta Iuris ac iniuriæ notio tota philoſophorum eſt, ita multitudinem ad iuſti reſpectum traducendi politicæ prudentiæ munus eſt.

7. Hæc autem etſi peregrinando conuerſandoq; cum varijs paratur, maximè tamen lectione hiſtoriarum colligitur, ex his enim mores hominum diſparesq; naturæ cognoſcuntur: quibus inſtitutis ſinguli vt plurimum vel correctiores vel deprauatiores euaſerint.

8. Cum enim Nomothetæ officium in boni ciuis effectione verſetur, ſicut eiuſdem Philoſophi partes ſuſtinentis bonum virum exhibendi propoſitum eſt, ſanè vis eius Nomothetica conſiſtit in facultate quadam vniuerſale ius, καὶ τὸ φύσει δίκαιον, ita legibus innodatum proponere, vt ratione temporum, locorum, & perſonarum remiſſa, exacti & rigidi Iuris officia, non etiam abolita eſſe videantur.

9. Leges igitur cum ſenſui ac habitudini populi, locorum ac temporum ſtatui accommodandæ ſint, quæ nullibi apertius expreſſa ac depicta reperiuntur quàm in hiſtoria, patet eximiam huius vtilitatem eſſe in ſalutarium legum promulgendarum conatu.

10. Dicitur de pictore quodam, interrogato quonam magiſtro plurimum profeciſſet, reſpondiſſe, illo, porrecta manu populum oſtendens. Id legislator longè rectius ſibi vſurpare poteſt, cum in cuiusq; legis ſanctione attendendum ei ſit, quomodo multitudinem, in ciuitatis ſtatum conſeruandi ſtudio, ſalua virtute obſequentem habere, & ab eundem nouandi cupiditate abducere poſsit.

11. Has cauſas legifer cumulatim in hiſtoria expreſſas reperit, & ſic prudentiam Nomotheticam non niſi temprre longo,

vſuq;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

vſuq́; vario parabilem, hiſtoriæ lector momento ſibi acquirit: Facilè enim vnus homo intelligens quid multis euenerit, accommodatiorem publico ocio, & communi ciuium ſaluti formulam conſtituit, ad cuius deſcriptum ſeſe componere & agendo exprimere velint omnes.

12. Societatem regentis, nomothetico officio proximum munus eſt, locupletare eandem copia rerum, ad vſum cultumq́; quotidianum requiſitarum, cuius muneris facultas itidem hiſtoriæ beneficium eſt, ſicut enim nullius rei indigentia Reip: oboriri poteſt, cuius penuriam non ſenſêre ſuperiora ſecula, ita exemplis varijs docet hiſtoria, quomodo eidem vel præuentum ſit, vel conſilium anteuertens abundantiæ procuratione correcta.

13. Cum autem homo homini maximè obeſſe, vel prodeſſe poßit, docet ac inſtruit hiſtoria, quomodo hominum ſtudia ad rerum noſtrarum amplificationem demerenda, ac præhenſanda ſint, quarum item, & quibus ſocietatibus, ſi publica queratur vtilitas, ſeculis omnibus aucta, vel diminuta ſit Reip: ſalus quæ confœderationes ſalutares, quæ noxiæ fuerint, ac cladem eidem attraxerint.

14. Horum ac ſimilium omnium prouidam curam hiſtoria docet antè periclitantium fortunam ob oculos ponens, vt alieno periculò doctus, tuum maturo conſilio præcauere poßis.

15. Huius vſus reſpectu haud abſurdè Dionyſius Halicarnaſſeus hiſtoriā ἀρχὴν φρονήσεως καὶ σοφίας εἶναι dixit. Cui & illud Polybij conſentit ἀληθινωτάτην παιδείαν καὶ γυμνασίαν πρὸς lib. 5. ad τὰς πολυτικὰς πράξεις τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας μάθησιν εἶναι, id eſt, Prop. hiſtoriam eſſe verißimam diſciplinam & exercitationem ad res ciuiles.

16. Priuatis etiam ſiue ijſdem doctis ſiue indoctis vſum eximium in traducendæ laudabilis vitæ deſtinato propoſito confert hiſtoria. Doctis ſeu commemoratis Philoſophiæ diſciplinis initiatis, quia eis laudabilis vitæ diuitem ſupellectilem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

exhibet, cuius intuitu primo diſcendi progreſsione concepta honeſti ratio confirmatur, tum mira alcaritate incenduntur, cognitam honeſti formam à contemplationis vmbra in actionis puluerem educendi.

17, Indoctis, quia hi ignoratam honeſti imaginem exemplis ab hiſtoriographis adumbratam cognoſcunt, huius impulſu ob elucentem pulchritudinis gratiam, amare eandem incipiunt, amorem ſequitur in imaginis ſimilitudinem ſeſe tranſformandi ſtudium. Vnde Plato, Si facies honeſti cerneretur mirabiles amores excitaret ſui.

Plato in Phædro

18. Hanc laudem non reſpectu vnius virtutis, ſed omnium ſibi vendicat hiſtoria, promiſſumq́ eius vniuerſale eſt, non ætate, non ſexu, aut vitæ genere circumſcriptum, ſed cuilibet fidum eſt, & indubitata fide promiſſum illud exſoluit, ſingulas etenim virtutes natiuis exemplis adumbratas illſtratasq́ proponit.

19. Dominantibus præcipit ne ſæuiant, ſubditis, ne ambitioſè imperio inhient, honorent ſuperiores inferioribus, amicè viuant, vitent rebellionem, ocium ne ambitione turbent, paribus familiariter vtantur, officioſè omnibus.

20. Quid pueris conueniat, ſenibus graue ſit, fœminis elegans, quid deniq́ in omnibus vitæ muneribus vbiq́ decorum ſit, illuſtribus exemplis depingit.

21. Ex hiſtoria igitur, animi profluit conſtans in vtraq́ fortuna æquabilitas, proſpera, ne ſucceſſu tumidus luxuriat: aduersâ, ne metu futuri vel oneri fractus deijciatur, par vitium eſſe inſinuante, effuſionem animi in ſecundis, & in aſperis contractionem.

22. Verſari etenim inter homines vim quandam maiorem inſinuat, quam vt vel conſilio ſecuritatem prudens ſibi polliceri, vel in conſilio inexplicabilibus ſalutem deſperare debet: Poſſe enim Deum deliberatis contrarium cauſare euentum, quem cupiebamus, impedire.

23. Hanc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

23. *Hanc rerum humanarum ſtabilem moderatricem prouidentiam, ſub qua ludunt veluti* ἀτέκμαρτον νέφος *cogitationes noſtræ, ita firmam Euripides, & omnes ſapientes cum illo, ſtatuit, vt 5. Tragœdias hoc Epiphonemate clauſerit:*

πόλλα δ' ἀέλπτως κραίνουσι θέοι,
τὰ δὲ δοκηθέντα οὐκ ἐτελέσθη
τῶν δὲ ἀδοκηθέντων πόριν εὗρεν θεός.

24. *Hanc igitur canam ac priſcam ſapientiam Socraticam, ad cuius facultatem paucorum peruenit curioſitas, ſubinde inculcat hiſtoria, Deum multa ac præclara conſtituendi prudentiam contuliſſe homini, ſed conſiliorum euentum, prænoſcendi facultatem ſibi reſeruaſſe.*

25. *Haud abſurdè igitur hiſtoriarum lectioni humilitas tribuitur moderatè in conſultationis ſucceſſu de ſeſe ſentiendi, & aliorum vitam, factaq́ propoſito potius, ac voluntate, quàm euentu æſtimandi, vt dicitur: Careat ſucceſsibus opto, Quiſquis ab euentu facta probanda putat.* Ouidius in Epiſtolis

26. *Plurima etiam in hiſtorijs exempla cernere licet, vbi firmatum recti propoſitum, non modo parum honoratum, ſed etiam nocumentum optimo cuiq́ fuiſſe diſcitur, vnde magnanimitas concipitur ſimilem animi celſitudinem contra inſipientis populi furorem, optimo cuiq́ peſsimam gratiam pro meritis reponentis.*

27. *Confert item hiſtoriæ lectio, celſum illud & indomitum animi robur, gloriam ſi præclaris factis comes detur, aſſumendi, ſin negetur, vt alienum bonum magno ſpiritu contemnendi, ipſamq́ virtutem vt bonum* αὐταρκὲς *retinendi amiſſis cæteris vulgo charis exiſtimatis:*

28. *Præterea opinionem illam ſiue argumentis inductam, ſiue ex natura ipſa arreptam, ſtultitia vero & vulgi errore paſsim damnatam, roborat firmatq́ euidentibus documentis, nominis celebritatem & præclarum illud gloriæ decus, multitudinis oculos in ſeſe conuertens nullis alijs artibus, quàm virtutis viam graſſando, parabile eſſe.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

29. *Seriem etenim illorum omnium, quorum elogia hiſto-rijs celebrantur memoria repetendo, deprehendimus nullum vel imaginum ſplendorem conſecutum viuum, vel poſt cineres ſubſequentium ætatum memoriam adeptum, niſi quem ſua virtus publicæ vtilitati dedititium fecerit, vel alios conſeruando vitam in vulnera poſuerit.*

30. *Omnes deniq; in vulgi moribus educatos, per libidinem turpibus, per auaritiam quæſtui, & lucrandi ſtudio inhiantes, vitioſa etiam per inſcitiam laudantes, à placitis auocat cupiditatum illecebris, cum nihil ad perſuadendum quod expedit, aut ducendum quò velis, exemplorum ſubiectione validius ſit.*

31, *Hinc accedit, quod improbè agere exiſtimatis perpetui dedecoris ſtigmata inurat, rectè viuentes perenni gloria honeſtet, vnde illi metu infamiæ à malis artibus abſterrentur, his generoſa laudis æmulatione ſtudium honeſti ſubit.*

32. *Præterea ſi hiſtoria conferenda ſit cum Philoſophia, ac momentum quod vtriq; ineſt diſciplinæ, ad rectè viuendi actum inducendum attendatur, videtur longè anteferenda. ſiquidem illa, altius incedit, rationum ac principiorum inuentione ipſam honeſti formam vniuersè conſiderat, docet & explicat, ideoq́; altitudine iudicij & acrimonia mentis cauſarum inquiſitioni aptis vſui ſolummodò eſſe poteſt.*

33. *Hiſtoria vero omnibus expoſita eſt, doctis pariter, atq; indoctis obuia: illis vt confirmetur honeſti conceptus, & eundem forſan reſidem, ac dormientem excitet: his vt in omnis officij aggreſſione reſpectum honeſti, quem natura cuiq; dedit, retineant, oblataq́; occaſione, agendo exprimant.*

34. *Non enim in recens natis extincta eſt virtutis indoles, ſed obſcurata, non eliſa prorſus, ſed oppreſſa, facileq́; vt occultata ſcintilla leui flatu mota, explicat ignem ſuum, ita inditam virtutis* δυνότητι *hiſtoriæ exempla in actum euocant, nulla etiam ratione addita, natura ipſa exercente vim ſuam, præſertim eleganti oratione in ſententiam contorta:*

35. Ita

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

35. Ita igitur primæ ætatis rudimentum continet hiſtoria, vt progreßioribus etiam plurima documenta inde ſumenda videantur, ita inſcitiæ magiſtra eſt vt eius monitis ſemper vti poßint ſapientes.

36. Accedit & hoc, quod ipſa inductæ perſonæ Authoritas moueat legentem, ipſosq; affectus penetret, ac feriat, nullo vel rationis aduocato requiſito, vel impulſore alio aſſumpto.

36. Etſi autem docti, ac ſapientes propria intelligentia ſibi viam in rebus agendis monſtrare poſſunt, tamen ſubinde contra vitiorum varios illices aßiduis egent prælucentibus virtutum exemplis, ſenſus pariter atq; oculos à Philoſophiæ ſcitis contrariis vitijs retrahentibus.

38. Ob hanc omnem omnibus benè beateq; viuendi rationem monſtrandi vim, haud abſurdè pelagi inſtar hiſtoriam obtinere dixeris, in quo ſapientiæ pariter atq; ſtultitiæ humanæ, virtutis & vitij, naufragæ tabulæ iactatæ conſpiciuntur, ex quibus collectis, quilibet, homo ſaltem natus, nauigium ſibi conſuere poßit ad totius vitæ humanæ curſum per vadoſos ſcelerum, ac nequitiæ incedentem fluctus, tranſuadandum.

39. Reducit igitur hiſtoria animum ad memoriam, facitq; vt recta & ſalutaria antè ſparſa, & fuſa, Mens contracta & præſentia aſpiciat.

40, Non tamen pari ſucceſſu, quam conferre diximus, ad laudabilem vitæ actum doctis pariter & indoctis opem præſtat ſed imperitis accommodata, fortuita magis eſt quam conſtans & certa, idemq; apud omnes valens, perinde vt corpori adhibita medicina promiſſam ſalutem ambigua omnino & dubia fide præſtat ægro.

41. Doctis verò & alibi initiatis bona fide prodeſt: rectum enim de rebus iudicium reſtitans ac hæſitans, incidens in vitæ officia, argumentis collecta, honeſtiq; deſcriptioni conſentanea mirificè confirmatur, & ne præcipitantia quadam per partem qua pecudem refert homo, in dementem ſcitisq; Philoſophiæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

contrariam abripiatur vitam, cauet hiſtoriæ inſpectio.

42. Præterea doctis elatæ mentis faſtum deprimit: conſidentiæ tumorem aufert: eius rei cape exemplum, Indoctus ex vno aliquo conſilij, & quidem parum fulti ac nitentis ſucceſſu ita ſapientiæ perſuaſione intumeſcit, vt muneris cuiuſq; expediendi facultatem ſibi ſuiq; iudicij acrimoniæ aſſcribat: mox terra mariq; principatum leuicula poteſtate auctus condendi in magna iudicij prophanitate auſum concipit, cum ſapientia eius penè in ſenſuum obuijs deficia, robur non multum vermiculi impetum ſuperet.

43. Aliter initiatus ille, & theorematum vniuerſalium de finibus bonorum & malorum gnarus, prudentiam nimirum ſeu agendorum conſultatricem facultatem totam στοχαστικὴν εἶναι, *connexionemq; euentuum & conſiliorum fortuitam potius quàm neceſſariam eſſe, vnde quo tendebat conſilio perlatus, veluti in præcipitio conſtitutus maximè timet: in eiuſdem infelicitate, prudentiæ inexplicabilem fortunam optimam celſo animo expectat.*

44. Agendorum igitur, & fugiendorum prænotio philoſophiæ theorematibus collecta, totum componit hominem, animoſq; honeſta induit, in prauum inclinatos ad virtutis reſpectum reuocat, quem deinde hiſtoria in iudicio conſentaneas actiones educit, animoſq; prorſus in cognita transfigurat, cuiuſmodi affectio hominis eſt perfecti, ſuæ felicitatis apicem conſecuti.

45. Ordinatur igitur animus ratione, ipſiq; habitus recti argumentis inducuntur, interim hiſtoriæ partes ſunt, ſingulorum habituum officia monſtrare, & conceptum de bonis & malis iudicium confirmare: ſicut enim falſis opinionibus de rebus agendis vel declinandis excluſis, non ſtatim ſequitur diſpectus rerum agendarum, ita nec formatum iudicium immobilè eſt, quin ſæpè ad dementiam latente impetu declinans, quo libido trahit, vel populi ducit plauſus, ruit.

46. Hu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

46. Huius mali προφυλακτικὴ δύναμις hiſtoriæ ineſt popu-
lo ſubinde redamanti, virtuti patrocinanti, aures bonis exem-
plis indeſinenter vellicanti, eisq́; vera ac ſalubria inſuſurran-
ti, nec ſuſtinenti vt ſuis diſcipulis compoſitæ mentis habitum
excutiat populi furor.

47. Ipſa deniq́; prudentiæ maturitas, tota hiſtoriæ benefi- lib. 1. An-
cium eſt, vniuerſa enim humana prudentia nihil aliud eſt, tiq: Ro-
quàm præteritorum euentuum hiſtorijs proditorum lumen, man:
cuius ductum ſequens obſeruatione collecta ſine errore, lapſuq́;
oblata negotia tractare poteſt, vnde rectè dixit Dionyſius Ha-
licarnaſſe hiſtoriam eſſe ἀρχὴν φρονήσεως ϗ σοφίας.

48. Eſt & hæc ſingularis hiſtoriæ vtilitas, quod ſi quis
falſa opinione de extremo hominis bono infectus fuerit, do-
gmataq́; hauſerit aliud quàm ipſum honeſtum in vita reſpici-
endum docentia, hunc præclara in hiſtorijs occurrentia exem-
pla reuocant, prauisq́; opinionibus obligatum animum libe-
rant, malo anim magiſtro tentari & obſcurari animus poteſt,
non tamen indoles eius extingui quin contra praua nititur,
leuiq́; præſidio adiuta reſurgit, & conualeſcit.

49. Nec eſt quod dicas, prudentiam recte viuendi deſti-
natum impetum dirigentem, vſu parari, hunc eſſe, cum ad ea
quæ nobiſmetipſis euenerint, memoriam reducimus, eaq́; in
promptu habemus, quæ olim experti ſumus: ætatis enim bre-
uitas multa nos experiri non ſinit, nec ad aliquam prudentiæ
maturitatem perueniendi ſpatium concedit.

50. Præterea ſæpè tentanda conſiliorum eſt fortuna, peri-
clitandi exitus, id vel nunquam, vel rarò fit abſq́; damno.
Quanto igitur prudentia aliorum periculo collecta tutior eſt
vitæ rectrix, quàm cum damnis & calamitatibus proprijs pa-
rata ſagacitas, tanto pluris faciendum eſt hiſtoriæ documen-
tum.

51. Bre-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

51.* Breuiter hiſtoria perpetua tuba eſt claſsicum canens ad virtutis caſtra ſequendi impetum ſumendum, cum omnium hiſtoriarum hoc commune ſit argumentum, atrocia ſcelera comitari atroces pœnas, virtutes econtra recteq; facta ordine diuino præmijs ornari, vt dicitur, βέβαιον ἕξῃς βίον δίκαιος ὤν.

52. Tandem oculis & auribus ingeſtis documentis, neminem vel aliena infelicitate euaſiſſe felicem, vel malè quæſitis ſolidè gauiſum eſſe clamat, vnde cordatus à malis artibus metu futuri abſtinet, animumq; plenum cupiditatibus purgat, obrutumq; vitiorum cœno ad bonæ mentis frugem conuertit, ſubinde ſibi ipſi hanc hiſtoriæ παραίνεσιν iterata voce occinens, Diſcite iuſtitiam moniti, & non ſpernere Diuos.

Iucunditas.

53. Porro mira etiam voluptate, eaq; honeſtiſſima referta eſt hiſtoria, longeq; errat vtilitatem eidem, ac dignitatem tribuens, iucunditate eandem diminuens.

54. Primò etenim magnarum, ac variarum rerum ſpectacula animæ oculis conſpicienda ſubijcit, quorum contemplatio exquiſita epularum fruitione iucundior eſt.

55. Summorum etiam principum, illuſtrium virorum aut præualentium populorum conſilia videns, ſtratagemata: Artes, ſtructas præuentasq; inſidias, cæſos exercitus, captas vrbes, integras deletas gentes: mox reflante fortuna victum victori inſultare, exurgere proſtratum, ſeruientem modo, repentè dominanti legem ponere, eodem momento obtenta & amiſſa imperia, lætitiam ſubita conſternatione lachrimis ac lamentis permutari, cognoſcens tanta voluptate afficitur, vt legendo non prius Mens expleri poſsit, quàm negotij ſuſcepti principium cum exitu coniungat.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

56. His cognoſcendis intuemur partium ambiguam, ſpei metuſq; iactationem, illinc ſiducia, hinc metu futuri ſuſpen-ſam, nunc incertiſsimis fidentem, mox tutis diffidentem, ſæpè ambiguam fortunam ex incertiſsimo quoq; animos erigentem.

57. Non minore oblectationis peſuſione agnoſcimus ex hi-ſtoriæ lectione, hoſtium terribilium victores, proprijs cupidi-tatibus victos, inexpugnabilia robore ſeculiſq; memoriam ex-cedentibus tuta poſſeſſa tandem admotis arietibus, proſternen-tes, proprijs voluptatibus ſuccubuiſſe, Victricium populorum ductores, à ſuis cupiditatibus, domeſtico regimine deſtiutos tur-binum inſtar tranſuerſos actos.

58. Hæc omnia in alienis malis ſine ſuo quiſq; periculo ſecurè contemplans, adeoq; ſuauiter eiuſmodi fluctuantium animorum motus contemplatur hiſtoriæ lector, vt vnus dies in eiuſmodi rerum contemplatione actus, vel pars aliqua futu-ræ immortalitatis, vel eidem anteponenda videatur,

59. Incredibili voluptate intimis ſenſibus afficitur ſci-entia reram, quarum interitus obliuio eſt, reuocatio in me-moriam vita, multo magis lectione hiſtoriarum delectatur mens ſciendi auida, cum totam antiquitatem nobis in memo-riam reuocent, omniumq; ſeculorum retrô actorum mores, conſilia, euentus, exigua veluti tabella depicta oculis inſpi-cienda proponant.

60. Si ſermonibus delectemur, reſonat in hiſtorijs vel pru-dentum ducumgrandis, prudens, plena pectoris, & maieſtatis oratio, nihil vulgare, nihil humile, aut effæminatum narran-tium.

61. Vel væcordium vana, arrogans, ſtolida, & ſuperba o-ratio, tumido ſpiritu plenum, bonarum vero rerum inane, & ieiunum pectus oſtendens, cuius lectio non planè ſtupidum, & communis vitæ ignarum lectorem in facetum riſum effundit.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

62. *Sicut econtra, in prudentum narratione humanæ præſtantiæ euidentem imaginem conſiderans lector, cum iubilo & plauſu ſui ipſius excellentiam admirari incipit, ſi in boni eius, quod ſummum hominis videtur eſſe, conſequendi ſtudio incumbere, ipſamq; naturam ducem ſequi velit.*

Inpertinens.

An rerum futurarum poſſit eſſe hiſtoria.

F I N I S.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 218 [30:1,-4 4°]